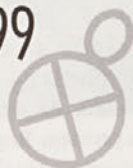

Drugi članki ali sestavki/1.25 **Zvezda Delak Koželj**

POROČILO DELOVNE SKUPINE ZA ETNOLOŠKO KONSERVATORSTVO PRI SLOVENSKEM ETNOLOŠKEM DRUŠTVU OD 7. 4. 1999 DO 23. 5. 2000

Etnologi konservatorji se že osmo leto sestajamo na rednih delovnih srečanjih. Petkrat smo se srečali na območju regionalnih zavodov za varstvo naravne in kulturne dediščine, kamor smo povabili tudi tamkajšnje kustose etnologue, in petkrat na Upravi RS za kulturno dediščino.

Izpeljali smo tridnevno strokovno ekskurzijo na Madžarsko, z ogledi muzejev na prostem v Szenni in Szentendreu. Obiskali smo tudi območje, varovano »in situ«, v Santodpuszti in Neprazzi Muesum v Budimpešti.

Na delovnih srečanjih obravnavamo izvedbo skupnih nalog in rešujemo sprotne probleme. Ogledamo si izvedene in načrtovane obnovitvene posege na objektih ter območjih etnološke dediščine oziroma se seznanjamo s tamkajšnjo varstveno problematiko.

Tako smo reševali sprotne probleme pri delu pri Zbirnem registru dediščine, poleg izvajanja novega varstvenega zakona, financiranja (na primer vsebine razpisnih obrazcev in meril za pridobitev državnih proračunskih sredstev) do ugotavljanja metod in postopkov varstva etnološke dediščine na podlagi prostorskega planiranja.

Največji obseg dela smo posvetili izdelavi meril vrednotenja in same izbire objektov in območij, ki jih bo Uprava RS za kulturno dediščino predlagala vladi za razglasitev za etnološke spomenike oziroma območja državnega pomena.

V obravnavanem obdobju smo zaokrožili naslednja metodološka gradiva, nastala na osnovi vzorčnih elaboratov zavodov in debat v skupini:

- »Izhodišča za načrtovanje, izvedbo in delovanje projekta Mreža RMNP«;
- »Izhodišča za pripravo posebnih strokovnih podlag za izdelavo ureditvenih načrtov na nivoju najpomembnejše etnološke dediščine – urbanističnih spomenikov«;
- »Izhodišča za obnovitvene posege na etnoloških spomenikih«.

Trenutno poteka delo pri evidenci dveh ogroženih tipov nepremične etnološke dediščine – sušilnic in der, opredelitev varstvenih režimov in poenotenje terenskih obrazcev.

Poseben projekt je tudi ponovna obuditev strokovnega sodelovanja slovenskih in hrvaških etnologov konservatorjev. Po dveh srečanjih v Ozlju in Rogatecu smo oblikovali okvirni program sodelovanja, predviden v obliki vsakoletnih strokovnih posvetov s šestimi problemskimi sklopi, in tisk zbornika.

Cilj strokovnega povezovanja, ki si ga prizadevamo vnesti v program meddržavnega kulturnega sodelovanja, bi bil poleg izmenjave strokovnih izkušenj izboljšanje kakovosti našega strokovnega dela in posredno tudi izboljšanje vloge etnologov v družbenem razvoju

sploh.

Ob predstavitvi tega projekta bi predlagali v razmislek občnemu zboru našo pobudo po oživitvi ustvarjalnega sodelovanja slovenskih in hrvaških etnologov na ravni obeh etnoloških društev.

Dne 9. 5. 2000 sta bili na slovesnosti Slovenskega konservatorskega društva v Narodni Galeriji podeljeni Steletovi priznanji za leto 1999 članoma SED Jelki Salicky in Vladimirju Knificu.

Drugi članki ali sestavki/1.25

Nina Zdolšek

ETNOLOŠKA DELAVNICA MUZEJ NA PROSTEM ROGATEC 2000

Delavnica je potekala od 24. do 29. junija. Deset študentov in dijakov je v treh skupinah pod vodstvom mentorjev raziskovalo stavbno dediščino zgornjega Obsotelja, kamnarsko obrt in tipe pivskega posodja na območju občine Rogatec. Tovrstno raziskovanje v organizaciji Muzeja novejšje zgodovine Celje v Muzeju na prostem Rogatec sega že v leti 1994 in 1995. Vodja letošnje, tretje delavnice je bil prof. zgodovine Tone Kregar, kustos v Muzeju novejšje zgodovine Celje.

Vsebina raziskovanj je bila vsekakor zanimiva in aktualna, saj vključuje načrtovana širitev muzeja, potrjena z ureditvenim načrtom leta 1998, postavitve domačije malega kmeta, sušilnico za sadje in lan, vinsko klet in kamnarsko bajto kot delavnico. Postavitve slednje načrtujejo že to jesen. Pridobiti ustrezno gradivo za turistično promocijo v obliki turističnega spominka pa je namen raziskave o tipičnih oblikah pivskega posodja.

Skupino za etnološko konservatorstvo je vodila etnologinja Tanja Hohnec z Zavoda za varstvo kulturne in naravne dediščine Celje.

Inventarizacija predmetov, foto: Tanja R. Šega

Podrobno fotodokumentacijo in opis enot so opravili za stavbe s seznama dediščine, izdelanega na ZVKND Celje. Območje raziskovanja so razširili še v smeri proti Žetalam in delu občine Rogaška Slatina (Vonarje, Sv. Ema). Na terenu je bilo evidentiranih 25 enot stavbne dediščine. Poleg zunanje podobe stavbe so bili pozorni na razporeditev stavb v prostoru, notranjo opremo in namembnost zemljišč okrog domačije. Ocenili so, da je raziskanega

Delu na terenu sledi kabinetno delo.

gradiva za postavitev domačije malega kmeta, ki je načrtovana v severovzhodnem delu muzeja, dovolj. Ugotovili pa so, da sušilnice za sadje in lan na raziskanem terenu niso uporabljali. Po pripovedovanju domačinov nista bila niso na tem območju nikoli v rabi. Sadje so sušili na krušni peči v hiši, na podstrešju ali na tleh gospodarskega poslopja. Prav tako na obravnavanem območju niso gradili kozolca kot samostojnega objekta, temveč poslopje s prislonjenim kozolcem.

Z raziskavo kamnarske obrti se je ukvarjala muzeološka skupina, ki je delovala pod mentorstvom etnologinje Tanje Roženberger Šega, kustodinje v Muzeju novejših zgodovine v Celju. Opisali so kamnarjev delovni dan in raziskali podatke o oprepi ter orodju, ki so jih uporabljali kamnarji pri svoji obrti. Evidentirali so kar 70 predmetov kamnarske obrti in natančno izdelali skico kamnarske bajte. Kamnar je pri izdelovanju izdelkov, kot so brusi, korita, gladilni kamni in nagrobni spomeniki porabljal različno orodje: šrotšpico, štokhamer, pikhamer, šneglec, kladivec, cirkel itd. Postavitev kamnarske bajte v Muzeju na prostem Rogatec se jim glede na raziskano gradivo ne zdi problematična. Muzej hrani 48 predmetov kamnarske obrti, ki so v razmeroma slabem stanju. Restavriral jih bodo v Muzeju novejših zgodovine Celje. Pomembno je tudi to, da še živijo ljudje, ki obvladajo večine omenjene obrti. Poleg z raziskavo kamnarske obrti se je skupina ukvarjala tudi z inventarizacijo predmetov v muzeju ter uredila začasni depo. Inventariziranih, z urejeno predmetno fototeko, je bilo 100 predmetov.

Na območju Rogatca se je med obema vojnoma uporabljalo zelo raznovrstno pivsko posodje, ugotavlja etnolog Vlado Šlibar, kustos v pokrajinskem muzeju in mentor tretje skupine. Zapisali so, da tipi pivskega posodja za osnovne vrste pijač (vodo, vino, kavo) niso bili natančno določeni. Za pitje vode so najpogostejše uporabljali glinast vrč »mozano«. Razlika je bila najočitnejša pri pitju vina in žganja, saj so za pitje žganja uporabljali manjše kozarce ali pa so ga pili kar iz »zelenke«. Najpogostejši tip kozarca, ki je bil v uporabi za pitje vina, jabolčnika in vode, je bila steklena »kupica«. Vino in žganje so shranjevali v opletelih steklenicah, imenovanih »plucarji«. Pivo so v tem obdobju pilo redko, saj to ni bilo v navadi. V gostilnah so pivo stregli v vrčkih, imenovanih »krigli«. Za pitje toplih napitkov so uporabljali glinene in keramične posodice ter posodice iz debelega porcelana. Te so točili iz ročk z izlivom. V gostilnah so za kavo in kakav uporabljali tudi steklene kozarce. Posodje za domačo in gostinsko uporabo se je razlikovalo po materialu, kakovosti, debelini sten, obliki in videzu. Doma so razlikovali predvsem pivsko posodje

za vsakdanjo in praznično uporabo. Praznično posodje je bilo tanjše, finejše, odvisno je bilo tudi od socialnega položaja gospodinjstva. Če so imeli »boljše« kozarce, so jih med obiski dali na mizo. Stekleno in porcelanasto pivsko posodje so kupovali predvsem po trgovinah, keramično pa na sejmiših v Rogatcu, na Ptuj in v Šentjurju.

Poskrbljeno je bilo tudi za družabni del, za to je poskrbel organizator, pa tudi mentorji in udeleženci sami. Ogledali so si etnološki muzej na prostem v Kumrovcu in steklaro Rogaška Slatina. Organiziran je bil tudi večer s kantavtorjem Tomijem Lorberjem. Udeleženci so bili povabljeni na koncert pianistke Urške Roškar, neurje s točo pa nekaterim ni preprečilo niti udeležbe na festivalu Lent.

Raziskovalno delo je bilo na kratko predstavljeno ob koncu delavnice (izčrpnjša poročila bodo izdana v zborniku). Vsi navzoči so si enotni v tem, da je treba raziskovalno dejavnost med mladimi v Muzeju na prostem Rogatec nadaljevati tudi v prihodnje.

Drugi članki ali sestavki/1.25

Dan Podjed

OSEM SVEČK MUZEJSKE POLETNE DELAVNICE

Muzej novejših zgodovine Celje je zopet pripravil Muzejsko poletno delavnico. 14 dijakov in študentov je proučevalo, kako in kaj praznujejo Celjani. »Prijetno s koristnim« je bil tudi tokrat moto raziskovalnega dela.

Udeleženci delavnice so z etnološkega in zgodovinskega zornega kota proučevali državne, cerkvene in osebne praznike. Letošnja delavnica je bila nov izziv, saj so doslej raziskovali predvsem materialno kulturo Celjanov in se temeljiteje posvetili nekaterim mestnim naseljem, na primer Gaberjam in Jožefovemu hribu. Tokrat so zajeli celotno Celje in deloma tudi okolico ter ugotavljali izvor in pomen posameznih praznikov.

»V zadnjem desetletju so zaradi družbenih razmer mnogi prazniki izginili, nekatere pa so na novo obudili. Kaj je botrovalo tem spremembam in kako so se jim ljudje prilagodili, je bilo eno temeljnih vprašanj, na katere je skušala odgovoriti naša delavnica.«

Poskočen zaključek delavnice.